

UCHWAŁA NR .....

RADY MIASTA GDYNI

z dnia ..... 2015 r.

w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Przeciwdziałania Cyberprzemocy na lata 2015-2018”.

Na podstawie art. 18 ust. 1 w związku z art. 7 ust. 1 pkt 14 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r. poz. 594 z późn. zm.¹⁾) **Rada Miasta Gdyni uchwała co następuje:**

§ 1. Przyjmuje się do realizacji „Gminny Program Przeciwdziałania Cyberprzemocy na lata 2015-2018” w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie Uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Gdyni.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miasta:
Z. Zmuda- Trzebiatowski

---

¹⁾Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2013 r., poz. 645 i 1318, Dz.U. z 2014 r. poz. 379 i 1072.

UZASADNIENIE

Powszechny dostęp do Internetu oraz wzrost popularności serwisów społecznościowych wpłynęły na pojawienie się problemu jakim jest zjawisko przemocy z użyciem mediów elektronicznych, czyli cyberprzemoc. Jest to ważny problem społeczny, a przeciwdziałanie mu jest obecnie priorytetem większości programów edukacyjnych, poświęconych bezpieczeństwu dzieci w sieci. Miasto Gdynia, wychodząc naprzeciw problemowi i chcąc ograniczyć występowanie oraz skalę problemu, postanowiło wdrożyć szereg działań mających na celu powstrzymanie sprawców cyberprzemocy oraz umożliwić ofiarom uzyskanie niezbędnej pomocy.

Przyjęcie do realizacji „Gminnego Programu Przeciwdziałania Cyberprzemocy na lata 2015-2018” jest narzędziem do uruchomienia interwencji w zakresie opisanym powyżej.

Celem Programu jest także wzrost świadomości zagrożeń cyberprzestrzeni, popularyzowanie wiedzy o zjawisku cyberprzemocy, formach reagowania i możliwościach niesienia bądź/i otrzymania pomocy.

Wdrażanym w ramach Programu rozwiązaniom równolegle towarzyszyć będzie szeroka kampania informacyjna, której celem będzie zwiększenie poziomu wiedzy każdej potencjalnej ofiary cyberprzemocy o formie i miejscach, w których może uzyskać niezbędną pomoc.

Działania w ramach programu realizowane będą w szczególności przez Urząd Miasta Gdyni, szkoły i placówki oświatowe, świetlice socjoterapeutyczne i placówki opiekuńczo – wychowawcze.

OE.062.1.2015

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA CYBERPRZEMOCY

na lata 2015 - 2018

SPIS TREŚCI

Wstęp

1. Pojęcie i uwarunkowania zjawiska cyberprzemocy

1.1. Wybrane formy cyberprzemocy

1.2. Cechy sprawców cyberprzemocy

1.3. Objawy, które mogą świadczyć o wystąpieniu cyberprzemocy

1.4. Kluczowa rola świadków cyberprzemocy

2. Diagnoza zjawiska cyberprzemocy na terenie Gdyni

2.1. Powszechność korzystania z Internetu i telefonu komórkowego przez gdyńską młodzież – na podstawie badań ESPAD oraz badań realizowanych w projekcie DBAM O MÓJ Z@SIĘG.

2.2. Skala i charakter zjawiska cyberprzemocy w Gdyni w opinii uczniów oraz nauczycieli – na podstawie badań ESPAD, badań prowadzonych wśród uczniów i nauczycieli w ramach projektu DBAM O MÓJ Z@SIĘG oraz badań prowadzonych przez stowarzyszenie In gremio

3. Profilaktyka cyberprzemocy

3.1. Rola rodziców w walce z cyberprzemocą

3.2. Rola szkoły w walce z cyberprzemocą

3.3. Prewencja w szkole

3.4. W jaki sposób pomóc dziecku, gdy staje się ofiarą cyberprzemocy?

4. Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Cyberprzemocy na terenie Gdyni w latach 2015 – 2018

4.1. Zasoby gminy w przeciwdziałaniu cyberprzemocy

4.2. Cele główne i szczegółowe projektu przeciwdziałania cyberprzemocy

4.3. Realizatorzy zadań

4.4. Finansowanie Programu

4.5. Koordynacja, monitoring i ewaluacja

5. Rozwiązania prawne w kwestii problemu cyberprzemocy

6. Zalecenia i propozycje

Podsumowanie

Wstęp

Wraz z powstaniem nowych mediów pojawił się problem tak zwanej cyberprzemocy (Kraft, Wang, 2009). Wzrost zachowań przemocowych w Internecie jest konsekwencją intensyfikacji cyfrowego życia towarzyskiego (Campell, 2005). Dotychczas żadne państwo, które cechuje wysoka kultura cyfrowa, nie wypracowało stuprocentowo skutecznych metod przeciwdziałania przemocy w sieci. Stan ten w żadnym wypadku nie zamyka tematu, a wręcz zobowiązuje i motywuje nas do tworzenia coraz to nowszej i skuteczniejszej profilaktyki, opartej o doświadczenia innych krajów, próbujących znacznie dłużej niż Polska radzić sobie z tym poważnym problemem. Szkoły, które wdrażają strategie wzmacniające poczucie bezpieczeństwa uczniów, notują mniej aktów przemocy (Glew i in. 2005). Konsekwencje cyberprzemocy bywają bardzo dotkliwe, a nawet dramatyczne, gdy kończą się śmiercią. Liczne przykłady znaleźć można w literaturze przedmiotu i w raportach organizacji pomagających ofiarom przemocy, np. Helpline.org.pl (Hinduja, Patchin, 2010).

Wychodząc naprzeciw wyzwaniom, jakie przynosi rzeczywistość, przedstawiamy Gminny Program Przeciwdziałania Cyberprzemocy. Niniejsze opracowanie zawiera definicję cyberprzemocy oraz psychologiczne i społeczne uwarunkowania powstawania zjawiska. Istotne wydaje się przybliżenie postaci sprawcy, ofiary i świadka cyfrowej przemocy. Przygotowany został także raport ilustrujący zasięg problemu w Mieście Gdynia. Składa się on z części ilustrującej rozpowszechnienie korzystania z Internetu i telefonu komórkowego oraz części obrazującej skalę i charakter zjawiska cyberprzemocy w Gdyni, głównie w opinii uczniów oraz nauczycieli. Zebrane zostały posiadane zasoby, które mają dobre zaplecze w skutecznym przeciwdziałaniu patologii w sieci. Prezentowane są także strategiczne i szczegółowe cele oraz kierunki działań na lata 2015 – 2018. Kluczowym elementem, który w sposób szczególny zainteresuje nauczycieli i pedagogów, jest prezentacja procedury postępowania w przypadku stwierdzenia cyberprzemocy. Wskazujemy również jednostki odpowiedzialne za koordynację, monitoring i ewaluację programu oraz źródła, z jakich można pozyskiwać środki na jego realizację. W programie zostały opisane konsekwencje prawne dla sprawców cyberprzemocy. Zapisy prawa zawarte w Kodeksie karnym mogą być pomocne w konstruowaniu propozycji i zaleceń wychodzących naprzeciw oczekiwaniom środowiska edukacyjnego.

Nawet najlepsza profilaktyka nie będzie skuteczna, jeśli zmiana w myśleniu o przemyśle nie zajdzie na poziomie podstawowym, czyli jednostki. Należy być świadomym, że w ciągu ostatnich dwudziestu lat nastąpił poważny proces kulturowy, polegający na zmianie kierunku przepływu wartości. Dziś starsze pokolenie korzysta z doświadczeń pokolenia młodszego, bardziej zaawansowanego technologicznie. Ważne jest, by dorośli, poznając dobro nowoczesnych mediów, tak ułatwiających komunikację, byli równocześnie autentycznym przykładem dla młodzieży, przekazicielem wartości i drogowskazem. Oscar Wilde mawiał, że „dzieci zaczynają od tego, iż kochają swoich rodziców, po pewnym czasie sądzą ich i rzadko kiedy im wybaczą”. Należy zatem zacząć od pracy z własną złością wobec partnerów, dzieci oraz z tzw. złością „za kółkiem”. Najmłodszy gdynianie muszą mieć odwagę stanąć po właściwej stronie i ochronić słabszego, podjąć być może niepopularną decyzję i postawić się tym, którzy brutalnie atakują, wyszydzają, czy nękają - nawet kosztem utraty własnej popularności. Opracowany program z pewnością wpłynie na zwiększenie wiedzy na temat cyberprzemocy, a tym samym na wzrost bezpieczeństwa w naszym Mieście.

1. Pojęcie i uwarunkowania zjawiska cyberprzemocy

Mianem cyberprzemocy (cyberbullying) określa się **nową, celową formę przemocy z użyciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych, wobec osoby lub grupy** (Bendixen, Endresen i Olweus, 2003; Breivik i Olweus, 2006; Özen, 2006; Solberg, Olweus i Endresen 2007 Vandebesch i Cleemput, 2008; Li, 2007; Williams i Guerra, 2007). Nie należy zawężać zakresu stosowania pojęcia tylko do przestrzeni w Internecie, lecz także do przemocy z użyciem telefonów komórkowych, bowiem komunikaty o charakterze przemocowym pojawiają się często drogą SMS czy MMS. Jak podaje Koordynator programu *Dziecko w Sieci* Fundacji Dzieci Niczyje Łukasz Wojtasik (2008), najczęściej rejestrowane formy cyberprzemocy to: nękanie, straszenie, szantażowanie z użyciem sieci, publikowanie lub rozsyłanie ośmieszających, kompromitujących informacji, zdjęć, filmów z użyciem sieci oraz podszywanie się pod kogoś wbrew jego woli. Warto zwrócić uwagę na fakt, że zjawisko cyberprzemocy w odróżnieniu od bardziej bezpośrednich form przemocy rówieśniczej (*bullying*) cechuje się dużą anonimowością sprawców. Nowoczesne media sprzyjają szybkiemu rozpowszechnianiu materiałów przeciw innym, konsekwencje są rozległe,

dręczenie długotrwałe, zaś krzywda, doznawana przez dziecko za pośrednictwem mediów elektronicznych, jest często trudno rozpoznawalna przez dorosłych. Dużym problemem jest także poważna trudność związana z usuwaniem kompromitujących materiałów.

Pierwsze informacje o cyfrowej przemocy rówieśniczej pojawiły się w Japonii w 2000 roku. Pewien uczeń stał się obiektem drwin, gdy koledzy nagrali go telefonem komórkowym w krępującej sytuacji w szatni (Wojtasik, 2008). Przypomina to sytuację z 2007 roku, która miała miejsce w gdańskim gimnazjum. Grupa chłopców z klasy wykorzystwała telefony komórkowe, by nagrać koleżankę w upokarzającej dla niej sytuacji. Wkrótce po tym zdarzeniu dziewczynka popełniła samobójstwo, choć nie należy wiązać przyczyn tego aktu tylko i wyłącznie z zaistniałym przykrym incydentem. W 2003 roku do serwisu YouTube trafił film z 15-letnim wówczas uczniem kanadyjskiej szkoły Ghyslainem Razą. Chłopiec nieporadnie odgrywa scenę walki z filmu *Star Wars*. Po upublicznieniu materiału video wbrew woli autora, pojawiły się liczne niepochlebne komentarze, nawet takie, które zachęcały bohatera filmu do samobójstwa. W konsekwencji Ghyslain Raza stracił kolegów, musiał zmienić szkołę oraz miejsce zamieszkania. Uraz psychiczny, którego doznał, spowodował, że przez kilka lat pozostawał pod opieką psychiatryczną. Rodzice chłopca wytoczyli sprawę osobom, które przyczyniły się do rozpropagowania filmu (Christensen, 2011).

Zjawisko cyberprzemocy najczęściej kojarzy się z aktywnością młodzieży w sieci, choć nie jest to bezwzględna reguła. U dorastających ludzi obserwuje się charakterystyczną rozbieżność rozwojową pomiędzy słabo rozwiniętą zdolnością do hamowania impulsów, a dojrzałą impulsywnością emocjonalną. Kontakt za pomocą Internetu może wzmacniać tę rozbieżność. W konsekwencji nastolatki zachowują się w taki sposób, na jaki nie pozwoliliby sobie w sytuacji bezpośredniego kontaktu (Suler, 2004). Komunikacja online sprzyja marginalizacji refleksyjności i osłabieniu wpływu podmiotu na przebieg procesów poznawczych, w tym oceny wyników własnych działań (Ledzińska, 2012). Wiąże się z występowaniem także innej niedogodności, bowiem wprowadza w błąd systemy społeczne mózgu (Goleman, 2008). Skąpa ilość informacji zwrotnych na temat konsekwencji zachowań w sieci generuje tzw. efekt kabiny pilota (Walrave, Heirman, 2009). Nadawca komunikatu, nie będąc naocznym świadkiem bólu, cierpienia i lęku ofiary, nie zdaje sobie sprawy z konsekwencji własnych działań, podobnie jak pilot bombowca nie widzi cierpienia swoich ofiar.

1.1. Wybrane formy cyberprzemocy Sprawcy stosują różnorodne formy cyberprzemocy. Nowoczesne media dają pod tym względem duże możliwości.

- **bezpośrednie groźby** - wysyłanie pogroźek poprzez wiadomości tekstowe (SMS), publikowanie obraźliwych komentarzy i gróźb na profilu ofiary lub innych stronach internetowych, wysyłanie wiadomości z pogroźkami za pośrednictwem komunikatorów.
- **flaming** (flame war) – wojna na obelgi - niewłaściwa aktywność jednego uczestnika dyskusji na forum prowadzi do niewłaściwego zachowania innych
- **kradzież tożsamości** - polega na tworzeniu fałszywych profili i stron internetowych, które przypisane są do ofiary. Sprawca może także uzyskać dostęp do czyjegoś profilu lub konta komunikatora i wykorzystywać je do wysyłania fałszywych informacji, które mają na celu wytworzenie negatywnego i nieprawdziwego wizerunku ofiary
- **izolowanie** - polega na uniemożliwianiu lub utrudnianiu kontaktu w grupie społecznościowej w sieci
- **cyberstalking** – nękanie, śledzenie - zazwyczaj dotyczy osób, których relacje były kiedyś bliskie
- **upokarzanie** – tworzenie grafik, memów, fotomontaży, wysyłanie, powielanie i zamieszczanie filmów, w których ofiara wykonuje krępujące dla niej czynności. Tego typu wiadomości zazwyczaj wymykają się spod kontroli nadawcy i docierają do szerszego niż zakładał sprawca, grona odbiorców
- **pomówienia** – wysyłanie fałszywych informacji do moderatorów i administratorów stron, celem usunięcia czyjegoś konta lub zablokowania strony
- **upublicznianie tajemnic** – ujawnianie prywatnych zdjęć i korespondencji ofiary

Wymienione wyżej formy przemocy identyfikowane w przestrzeni cyfrowej nie wyczerpują całego arsenału możliwości sprawców cyberprzemocy. Wiele zależy od ich determinacji i pomysłowości. Dlatego do problemu cyberprzemocy należy podchodzić nie jak do zjawiska zamkniętego i jednoznacznie zdefiniowanego, ale podlegającego stałej dynamice i zmianom.

1.2. Cechy sprawców cyberprzemocy

Jak wspomniano wcześniej, warunki ograniczonej dostępności sygnałów hamujących zachowania agresywne sprawiają, że sprawcy i świadkowie przemocy często nie są świadomi szkody ponoszonej przez pokrzywdzonego (Patchin, Hinduja, 2006; Kowalski, Limber, 2007; Kowalski, Limber, Agatston, 2010; Kraft, 2011). Występuje tu zjawisko deindywiduacji ofiary. Internet sprzyja braku odczuwania charakterystycznych dla kontaktów bezpośrednich ograniczeń i hamulców, m.in. dla zachowań nieaprobowanych (Suler, 2004; Kowalski, Limber, Agatston, 2010). W odróżnieniu od sprawców bezpośredniej przemocy rówieśniczej, których cechują zazwyczaj duża siła fizyczna, sprawność i dobra koordynacja ruchowa, sprawcy cyberprzemocy niekoniecznie dysponują takimi atutami. Mogą to być uczniowie, którzy w bezpośrednich kontaktach nie stosują agresji. Anonimowość Internetu daje im jedyną okazję do zdobycia władzy i sprawowania kontroli nad innymi. Sprawców cyberprzemocy mogą cechować:

- niskie kompetencje społeczne (słabe umiejętności nawiązywania kontaktu)
- potrzeba zwrócenia na siebie uwagi
- wyższa niż przeciętna wrogość - można ją traktować jako czynnik prognostyczny przemocy (Aricak, 2009)
- objawy niedostosowania społecznego (Nansel, Overpeck, Pilla et al., 2001)
- postrzeganie otoczenia społecznego jako zagrażającego (uprzedzają atak ze strony innych osób, atakując pierwsi)
- używają cyberprzemocy jako narzędzia poprawiającego samoocenę (wyniki badań nie są w tym zakresie jednoznaczne i wskazują, że sprawcy cyberprzemocy mają nieco wyższą niż przeciętna samoocenę, za to chwiejną)

Sprawcy cyfrowej przemocy mogą także zdradzić się swoim zachowaniem, np. **zamykają ekran notebooka lub gwałtownie wyłączają komputer, gdy ktoś wchodzi do pokoju, korzystają z komputera późno w nocy, są zaniepokojeni, gdy przez dłuższy czas nie mogą z niego korzystać. Pojawiają się także niezrozumiałe reakcje emocjonalne np. wybuch śmiechu podczas korzystania z komputera** (Johnson, 2011). Wybitny badacz przemocy rówieśniczej Dan Olweus (1994) twierdzi, że zastraszanie i agresja rówieśnicza wiążą się z potrzebami dominacji i kontroli. Wskazuje, że realizacja tych potrzeb nie zawsze musi się

wiązać z użyciem siły fizycznej. Ustalenie swojego statusu społecznego, kontroli nad innymi może odbywać się anonimowo - za pomocą wyzwisk, czy gróźb.

1.3. Objawy, które mogą świadczyć o wystąpieniu cyberprzemocy

Dziecko nie jest w stanie poradzić sobie z tym problemem samo, dlatego tak ważna jest obecność rodziców i ich wsparcie. Oto najczęstsze objawy świadczące o tym, że z dzieckiem dzieje się coś niepokojącego:

- unika szkoły
- wydaje się być zdenerwowane, przestraszone, smutne lub złe (zwłaszcza po użyciu telefonu lub innego urządzenia elektronicznego)
- unika rozmów na temat tego, co robiło w komputerze
- zaniedbuje dotychczasowe obowiązki (pogarsza się w nauce, nie wypełnia zadań wynikających z obowiązków domowych)
- obawia się pokazywać publicznie
- nagle wykazuje brak zainteresowania urządzeniami komunikacji elektronicznej, gasi ekran lub szybko przełącza na inną stronę, gdy ktoś dorosły wchodzi do pokoju (www.internetsafety.ie - Hinduja, Patchin, 2010).

Ofiary cyberprzemocy, tak jak ofiary wszystkich innych odmian przemocy, mają poczucie, że ich problemy są bagatelizowane przez dorosłych. Żywią przekonanie, że wina tkwi w nich samych. Nie chcą martwić rodziców i wstydzą się, że nie potrafią sobie same poradzić. Odczuwają też silny lęk przed ponownym skrzywdzeniem. W badaniach fińskich, zarówno ofiary jak i sprawcy cyberprzemocy deklarowali, że czują się w tej kwestii także lekceważeni i zaniedbywani przez nauczycieli (Sourander i in., 2010).

1.4. Kluczowa rola świadków cyberprzemocy

Znaczenie roli obserwatorów w problemie cyberprzemocy niesie ze sobą konieczność modyfikacji perspektywy tego zjawiska od diadycznej: sprawca – ofiara, ku triadycznej: sprawca -ofiara-świadek (Twemlow, Fonagy, Sacco, Gies, Hess, 2001). Szereg badań dostarcza istotnych informacji o tym, że istotną rolę w procesie agresji rówieśniczej odgrywają jej świadkowie (Salmivalli, 1999; Twemlow, Fonagy, Sacco, Gies, Hess, 2001; Ball, 2007; Kraft, 2011; Machácková, Dedkova, Sevcikova, Cerna,

2013). Znacząca większość (prawie 90%) aktów agresji rówieśniczej jest realizowana w obecności audytorium (Salmivalli, 2010). Sprawca intencjonalnie przygotowuje kompromitujące ofiarę materiały, zaś świadkowie je powielają i rozpowszechniają. Zachowanie młodych ludzi, którzy wiedzą o danym procederze agresji rówieśniczej, nigdy nie pozostaje w pełni neutralne (Garandeanu, Cillessn, 2006, za: Pyżalski, 2011). Obecność świadków może pełnić rolę **terapeutyczną**, gdy stają w obronie ofiary (Salmivalli, 1999), ale też **toksyczną**, gdy wzmacniają działania sprawcy (Craig, Pepler, 1997; O'Connell, Pepler, Craig, 1999; Craig, Pepler, Atlas, 2000). Nieprzesyłanie lub niepublikowanie, a właśnie usuwanie kompromitujących materiałów jest świadectwem rozumienia właściwości funkcjonowania informacji w sieci, w szczególności dla powtarzalności aktów cyberprzemocy i można je uznać za przeciwstawienie się uczestniczeniu w procesie cyberprzemocy (Spears, Slee, Owens, Johnson, 2008). Wynika z tego, że cyberprzemoc może ograniczyć tylko tzw. czynnik ludzki. Uczniowie i nauczyciele odgrywają kluczową rolę w budowaniu klimatu szkoły. Im bardziej pozytywny jest ten klimat, tym mniej przemocy i odwrotnie. Pozytywne relacje między uczniami oraz wśród kadry pedagogicznej budują poczucie solidarności i przynależności, zachęcają do działania na rzecz społeczności szkolnej i pozaszkolnej (Waters, 2009; Rove i in., 2007). W tym celu konieczne jest wytworzenie standardów zachowań pożądaných i zdefiniowanie tych nieakceptowanych w szkole. Działania muszą zyskać charakter globalny, tzn. każdy bez wyjątku powinien sprzeciwić się zachowaniom łamiącym reguły życia społecznego. W tym celu ważne jest zwiększenie umiejętności społecznych uczniów i poprawa ich skuteczności radzenia sobie w trudnej sytuacji oraz wspierania tych, którzy są prześladowani. Badania potwierdzają, że ofiary przemocy postrzegają działania pomocowe rówieśników jako skuteczniejsze niż działania wspierające ze strony osób dorosłych. Warto zatem wykorzystać ten potencjał (Davis, Nixon, 2010).

2. Diagnoza zjawiska cyberprzemocy na terenie Gdyni

Aby w sposób rzetelny prowadzić dyskurs dotyczący problemu cyberprzemocy, należy mówić o nim w nieco szerszym kontekście, uwzględniającym korzystanie z Internetu oraz korzystanie z urządzeń mobilnych (ze szczególnym uwzględnieniem telefonu komórkowego), które bardzo często wykorzystywane są jako narzędzia do stosowania cyberprzemocy. Poniższa część o charakterze

diagnostycznym odnosić się będzie zarówno do kompulsywnego korzystania z Internetu, telefonów komórkowych, jak również bezpośrednio do skali i charakteru zjawiska cyberprzemocy. Zebrany materiał badawczy zaprezentowany w diagnozie problemu pochodzi przynajmniej z 4 niezależnych badań prowadzonych na terenie Gdyni na przestrzeni 2014 i 2015 roku:

- badanie ESPAD (realizator: MOPS GDYNIA), które w roku 2015 poświęcone zostało po raz pierwszy zjawisku korzystania z internetu przez młodzież. W roku 2015 przebadano 1007 osób metodą zestandaryzowanego kwestionariusza ankiety zarówno w gimnazjach (49,7%) jak i w szkołach ponadgimnazjalnych (50,3%). W badaniu wzięło udział 44,7% mężczyzn oraz 55,3% kobiet
- badania dotyczące uzależnienia od telefonów komórkowych oraz problemu cyberprzemocy (realizator: Wydział Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego oraz Centrum Doradztwa i Badań Społecznych SOCJOGRAM we współpracy z Wydziałem Edukacji Urzędu Miasta w Gdyni). Badaniem metodą ankiety internetowej objęto 875 osób uczących się w szkołach podstawowych (31,7%), gimnazjach (24,8%) oraz szkołach ponadgimnazjalnych (43,5%). W badaniu wzięło udział 55,7% kobiet oraz 44,3% mężczyzn
- badania prowadzone wśród nauczycieli uczących w gdyńskich szkołach: (realizator: Wydział Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego oraz Centrum Doradztwa i Badań Społecznych SOCJOGRAM we współpracy z Wydziałem Edukacji Urzędu Miasta w Gdyni). Badaniem objęto 1342 nauczycieli uczących w szkole podstawowej (36,5%), gimnazjum (19,8%) oraz w szkołach ponadgimnazjalnych (34,5%). Pozostałe 8,1% nauczycieli zadeklarowało pracę w zespole szkół nie zaznaczając tym samym jednego typu szkoły.
- badania i działania prowadzone przez stowarzyszenie In gremio:
  1. wdrożenie w poszczególnych szkołach rozwiązań zmierzających do uregulowania kwestii korzystania z telefonu komórkowego przez uczniów i nauczycieli
  2. opracowany moduł szkolenia dla uczniów w zakresie problemu cyberprzemocy oraz odpowiedzialnego korzystania z telefonów komórkowych i włączenie w ten moduł rodzica

3. opracowany i wdrożony cykl szkoleń dla nauczycieli, którego celem jest zwiększenie wiedzy kadry szkolnej w zakresie problemu cyberprzemocy oraz umiejętność rozpoznawanie i reagowanie na symptomy związane z przemocą w sieci
4. realizacja programu pilotażowego szkoły wolnej od cyberprzemocy
5. specjalistyczne spotkania i warsztaty dla rodziców w zakresie informacji o problemie cyberprzemocy i nadmiernego korzystania z telefonów komórkowych
6. prowadzone wśród uczniów autorskie programy i projekty, zmierzające do odpowiedzialnego korzystania z telefonów komórkowych

2.1. Powszechność korzystania z Internetu i telefonu komórkowego przez gdyńską młodzież – na podstawie badań ESPAD oraz badań realizowanych w projekcie DBAM O MÓJ Z@SIĘG.

Z przeprowadzonych wśród gdyńskich uczniów badań wynika, że zdecydowana większość osób (ok. 85%) codziennie korzysta z Internetu oraz z telefonu komórkowego (88,6%), bez względu na to, czy jest to dzień roboczy (od poniedziałku do piątku), czy dni wolne od nauki (sobota i niedziela). W ciągu ostatnich siedmiu dni 62% uczniów przyznało, że codziennie korzystało z portali społecznościowych (80% uczniów posiada konto na portalu Facebook, a 56,3% posiada konto również na innym portalu), 11% uczniów codziennie gra w gry on-line. Jak wskazują wyniki badania ESPAD 29,7% uczniów w ciągu ostatniego tygodnia codziennie korzystała z Internetu, czytając i szukając określonych informacji, a 10,6% wykorzystywało zasoby Internetu do codziennego pobierania muzyki czy filmów. Dokonując swoistego rodzaju autooceny okazuje się, że 47,3% uczniów zgadza się ze stwierdzeniem, że zbyt dużo czasu poświęca obecności w mediach społecznościowych, zaś co czwarta badana osoba (24,9%) deklaruje, że wpada w zły nastrój, kiedy z różnych względów nie może być obecna na tego rodzaju portalach. Zbyt częsta obecność na portalach społecznościowych jest zauważana również przez rodziców uczniów: 37,4% respondentów przyznało, że rodzice często zwracają im uwagę na nadmierne korzystanie z mediów społecznościowych.

Reasumując, korzystanie z telefonu komórkowego przez gdyńską młodzież jest równie powszechne, jak korzystanie z Internetu. Uczniowie zaczynają korzystać z telefonów komórkowych już w wieku niespełna 9 lat. Oznacza to, że najmłodsze

osoby biorące udział w badaniu, korzystają z urządzeń mobilnych od co najmniej 3-4 lat. Badania prowadzone w ramach projektu DBAM O MÓJ Z@SIĘG w sposób jednoznaczny wskazują na kompulsywne korzystanie z urządzenia mobilnego, jakim jest telefon komórkowy. Kompulsywność ta przejawia się w następujących zachowaniach:

- a. 29,5% gdyńskiej młodzieży przynajmniej raz robi sobie zdjęcie (selfie), w tym 7,2% kilkadziesiąt razy dziennie
- b. 34,8% osób przynajmniej raz dziennie robi swoim telefonem zdjęcia innym osobom, bądź sytuacjom, a 20% młodzieży często je udostępnia za pośrednictwem portali społecznościowych i różnych aplikacji
- c. przeciętnie z katalogu 19 aplikacji młodzież wskazuje na korzystanie z 6 z nich. Najczęściej są to aplikacje społecznościowe (64,5%), służące do komunikacji z innymi (57,8%), fotograficzne (51,1%) oraz te, które służą do rozrywki (45,8%)
- d. 21,3% młodzieży przyznaje się do tego, iż codziennie wysyła po kilkadziesiąt SMS-ów, 18,8% słucha kilkadziesiąt razy dziennie muzyki. 9,2% robi zdjęcia aparatem, a 8,2% wykonuje kilkadziesiąt połączeń telefonicznych dziennie
- e. 55% młodzieży dopuszcza możliwość korzystania z telefonu komórkowego podczas trwania zajęć lekcyjnych (jedynie 16,1% nie robi tego), 21% młodzieży uważa, że można używać telefonów komórkowych podczas nabożeństw religijnych (59% nigdy tego nie zrobiło). Miejscami/sytuacjami, gdzie w opinii gdyńskiej młodzieży można w sposób dyskretny bądź bez większych przeszkód korzystać z telefonu komórkowego są ponadto: cmentarz (33%), kino i teatr (34%), spotkania z przyjaciółmi (85%), wspólny posiłek z najbliższą rodziną (56%), pomieszczenia, w których inni pracują (60%).

Codziennie, wielokrotne korzystanie z Internetu oraz z telefonu komórkowego powoduje, że u wielu młodych osób uwidaczniają się określone symptomy uzależnienia od Internetu -sieciorholizm i telefonu komórkowego - fonoholizm:

- a. **nierozstawanie się z telefonem:** 54,4% badanych osób określa siebie mianem osoby, która zawsze dostępna jest „pod telefonem”; 50,9% młodzieży nie wyobraża sobie codziennego funkcjonowania bez używania telefonu komórkowego; 41,9% stara się mieć telefon zawsze przy sobie również wtedy, kiedy kładzie się spać, 35,8% młodych osób, jeśli zapomni wziąć telefon ze sobą, robi wszystko, aby jak najszybciej mieć go ponownie przy sobie, 17% osób przyznaje, że jest kojarzona przez innych jako osoba, która nie rozstaje się z telefonem komórkowym

- b. **stan ciągłej gotowości do kontaktu:** 35,2% osób czuje wewnętrzną potrzebę, aby odpisać na SMS/email jak najszybciej jest to możliwe, 34,2% osób często zerka na telefon komórkowy, aby sprawdzić, czy ktoś nie napisał/nie zadzwonił, 25,7% młodych osób, kiedy jest poza zasięgiem telefonii komórkowej, robi wszystko, aby ten zasięg zdobyć, 18,7% młodych osób przyznała, że nosi przy sobie ładowarkę/baterię w razie gdyby telefon się rozładował, 28,6 osób biorących udział w badaniu stwierdziła, że czasem nie potrafi skoncentrować się na jednej czynności, gdyż jest rozproszona z powodu korzystania z telefonu
- c. **przeżywanie określonych stanów emocjonalnych:** 50,4% osób przyznaje, że z telefonem czuje się bardziej bezpiecznie, 41,7% odczuwa niepokój, kiedy nie ma przy sobie telefonu, bądź jest on rozładowany, 25,7% czuje się zła i zdenerwowana, kiedy z jakichś powodów nie może korzystać z telefonu, 31,1% osób twierdzi, że używając telefonu komórkowego ma większy wpływ na dziejące się wokół wydarzenia, 27,9% osób czuje się niezadowolona, gdy nie może korzystać z telefonu tak długo, jak ma ochotę, 29,9% osób wskazuje, że czuje się pozbawiona czegoś ważnego, kiedy nie może być w kontakcie telefonicznym ze znajomymi
- d. **zmęczenie fizyczne:** 9,7% młodzieży zdarza się zapomnienie o zjedzeniu posiłku z powodu nadmiernego korzystania z telefonu, 18,5% młodzieży wskazuje, że zdarza im się niedosypiać, by korzystać z telefonu, np. smsować, grać w gry, korzystać z Internetu, 10% uczniów przyznaje, że odkąd używa telefonu, boli ich głowa, 12,7% młodzieży skarży się na problemy ze wzrokiem z powodu nadmiernego korzystania z telefonu komórkowego, 4,8% respondentów przyznaje, że ma zawroty głowy lub mdłości, gdy korzysta z telefonu
- e. **zaniedbywanie obowiązków:** 10,9% badanych osób przyznaje, że czasem spóźnia się na lekcję, bo na przerwie był zajęty używaniem telefonu komórkowego, 20,1% deklaruje, że zaniedbała swoje obowiązki domowe lub szkolne, bo telefon zabierał zbyt wiele uwagi
- f. **chęć odpoczynku, chęć bycia offline:** 56,4% młodzieży przyznaje, że czasami potrzebuje ciszy i spokoju, 33% chciałoby wyłączyć telefon i nie być dostępnym dla nikogo, 25,2% osób czuje się przeciążona informacjami medialnymi, 21,2% osób deklaruje, że czasami ma dosyć bycia non stop w kontakcie z innymi ludźmi, 26,8% osób wskazuje, że trudno im skończyć korzystanie z telefonu, nawet gdy założą sobie wcześniej limit czasowy.

Jak się okazuje, kobiety częściej od mężczyzn przejawiają symptomy uzależnienia i osiągają istotnie różne ogólne wyniki głębokości uzależnienia od używania telefonów komórkowych niż mężczyźni. Najwyższe wyniki świadczące o wyraźnych symptomach uzależnienia dotyczą przede wszystkim uczniów szkół ponadgimnazjalnych, w następnej kolejności uczniów gimnazjum. Relatywnie najmniej osób kompulsywnie korzystających z telefonu komórkowego, a przy tym zaniedbujących obowiązki, chcących być offline, przeżywających negatywne emocje w przypadku odłączenia od sieci, wywodzi się ze szkół podstawowych. Jedynie 7% badanych uczniów wskazuje na zupełny brak symptomów uzależnienia od urządzeń mobilnych.

Warto również wskazać, że poziom głębokości uzależnienia od telefonu komórkowego pozytywnie koreluje z takimi aspektami, jak samotność czy tendencje do autoizolacji. W prostej linii oznacza to, że młodzież przejawiająca symptomy uzależnienia od urządzeń mobilnych i od sieci, częściej czuje się pozostawiona sama sobie (bez zainteresowania innych) oraz bardziej skłonna jest do zamykania się we własnym (często wirtualnym) świecie. Co ciekawe, gdyńska młodzież częściej przejawiająca symptomy uzależnienia od urządzeń mobilnych, lepiej ocenia swoje aktualne życie oraz to, co w ich życiu wystąpi za 5 lat. Pomimo tego, że samo sformułowanie „uzależnienie od telefonu komórkowego” pozostaje wciąż stwierdzeniem dość enigmatycznym, warto dodać, że ponad 60% młodzieży uważa, że można się uzależnić od telefonu komórkowego. W ich mniemaniu ponad 70% kolegów i koleżanek ze szkoły i z klasy oraz 20% najbliższych członków rodziny, to osoby uzależnione od telefonu komórkowego.

Ważnym wnioskiem płynącym z badań gdyńskich jest ten, który odnosi się do postrzegania szkodliwości korzystania z urządzeń mobilnych. Z przeprowadzonych badań wynika, że badana młodzież za bardzo szkodliwe dla zdrowia psychicznego i somatycznego uważa spożywanie różnorodnych substancji psychoaktywnych (papierosy, napoje alkoholowe, narkotyki oraz inne substancje chemiczne) oraz uzależnienie od hazardu. Kiedy mowa jest o tak znanych uzależnieniach behawioralnych (uzależnienie od robienia zakupów, jedzenia, sportu, Internetu, korzystania z telefonu komórkowego) okazuje się, że subiektywna ocena szkodliwości tego rodzaju uzależnień kształtuje się na bardzo niskim poziomie. W kontekście szkodliwości związanych z niewłaściwym korzystaniem z telefonów komórkowych warto

również przytoczyć wyniki odnoszące się do uczestnictwa w ruchu drogowym. 25,7% badanej młodzieży przyznaje otwarcie, że odbiera połączenia telefoniczne nawet w sytuacjach, w których może stwarzać to zagrożenie, np. na przejściu dla pieszych, podczas kierowania pojazdem. Dodatkowo 18% młodzieży przyznaje, że podczas kierowania pojazdem można w sposób dyskretny korzystać z telefonu komórkowego bez zestawu głośnomówiącego. Kolejne 5,6% młodzieży wyraża przekonanie, że kierując pojazdem można korzystać z telefonu bez zestawu głośnomówiącego bez żadnych przeszkód.

Korzystanie z telefonu komórkowego przez ucznia można rozpatrywać również w powiązaniu z nauczaniem oraz ze środowiskiem szkolnym. Wyniki badań pokazują, że dla 66,3% młodzieży szkolnej telefon komórkowy jest ważnym narzędziem służącym do nauki. Jak się okazuje, prawie jedna trzecia badanych uczniów (32,9%) przyznała, że z powodu niewłaściwego korzystania z telefonu komórkowego na terenie szkoły, miała różnego rodzaju problemy. Najczęściej takie sytuacje miały miejsce tylko raz (20,3%). Poszukując dalszych związków pomiędzy korzystaniem z telefonu komórkowego, a życiem szkoły, warto wskazać dodatkowo na dwa ważne wyniki:

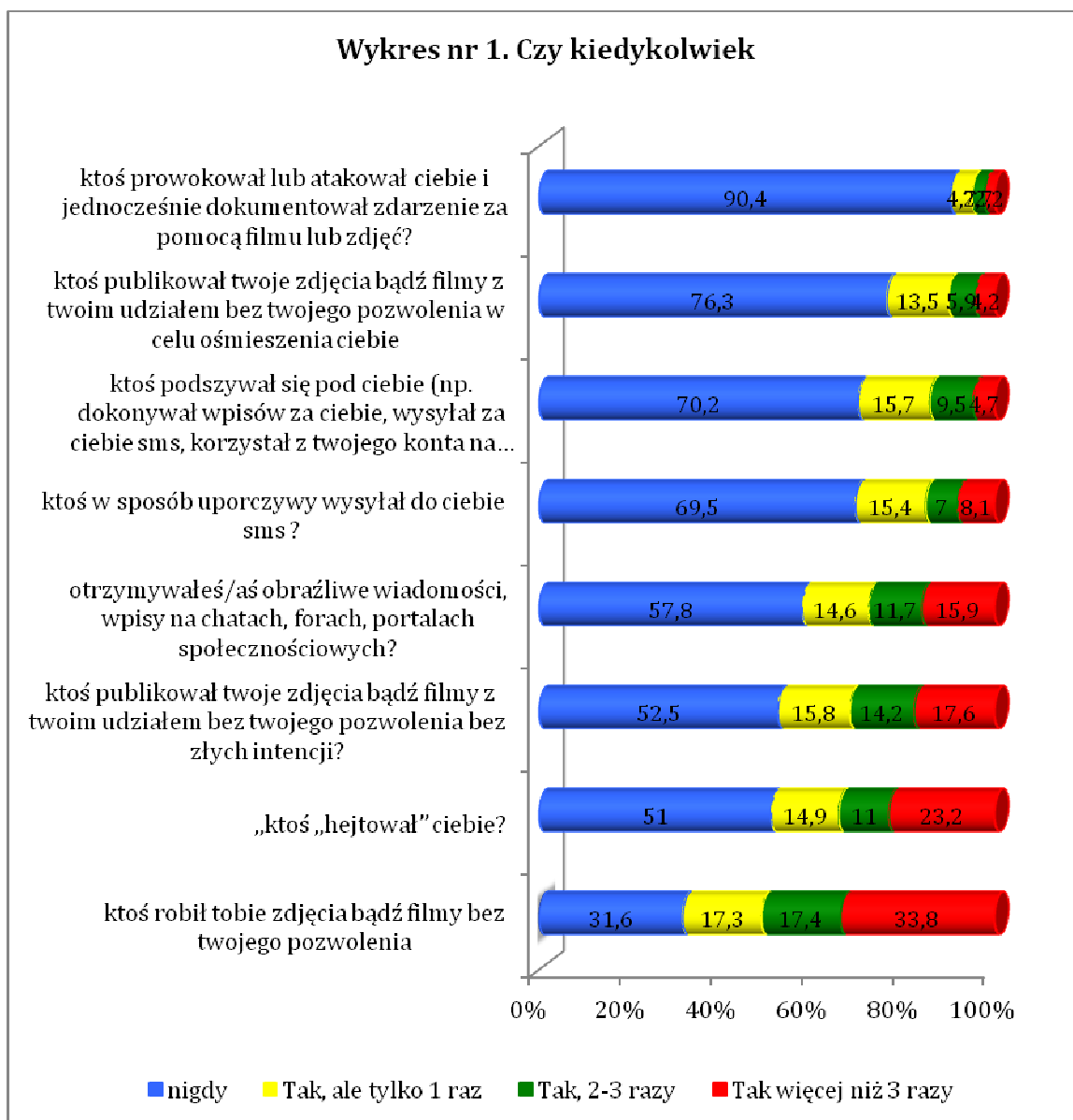
- a. w opinii 44,6% uczniów w sposób dyskretny można korzystać z telefonu komórkowego w celach prywatnych, podczas trwania zajęć lekcyjnych. Prawie co dziesiąty badany uczeń (9,6%) uważa, że podczas trwania zajęć lekcyjnych bez większych przeszkód można korzystać z telefonu komórkowego do celów prywatnych. Takie stanowisko w odniesieniu do przerw międzylekcyjnych deklaruje aż 67,4% gdyńskiej młodzieży
- b. 31,4% przyznała, że w ciągu ostatniego roku szkolnego zdarzało im się często, a nawet bardzo często, korzystać z telefonów komórkowych podczas trwania zajęć lekcyjnych (8,3% młodzieży przyznaje, że robi to zawsze). 53,6% młodzieży często, bądź bardzo często, korzysta z telefonów komórkowych podczas przerw między lekcjami

Tabela nr 1. Czy kiedykolwiek w szkole miałeś/aś problemy z powodu używania telefonu komórkowego, np. został on Tobie zabrany przez nauczyciela, wychowawcę, zostałeś wezwany/a do Dyrekcji szkoły albo do pedagoga szkolnego?	N	%
nie nigdy	587	67,1
tak, 1 raz	178	20,3
tak, 2razy	61	7,0
tak, więcej niż 2 razy	49	5,6
Ogółem	875	100,0

2.2. Skala i charakter zjawiska cyberprzemocy w Gdyni w opinii uczniów oraz nauczycieli - na podstawie badań ESPAD, badań prowadzonych wśród uczniów i nauczycieli w ramach projektu DBAM O MÓJ Z@SIĘG oraz badań prowadzonych przez stowarzyszenie In gremio.

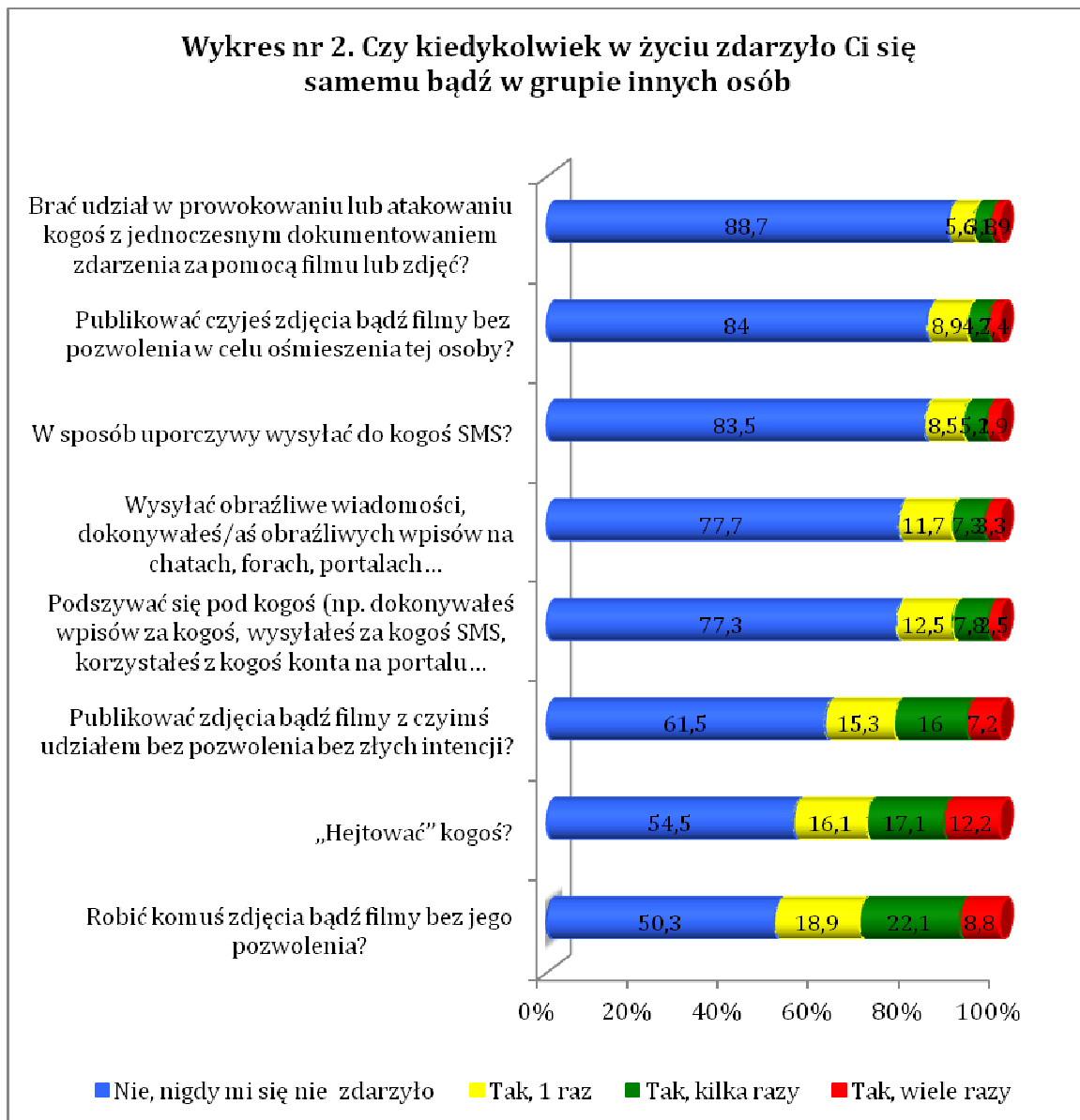
Najogólniej rzecz ujmując, cyberprzemoc oznacza stosowanie przemocy poprzez wykorzystanie Internetu i narzędzi typu elektronicznego takich jak: SMS, e-mail, witryny internetowe, fora dyskusyjne w Internecie, portale społecznościowe i inne, a osobę dopuszczającą się takich czynów określa się stalkerem. Jak się okazuje prawie 60% badanych osób spotkało się ze słowem cyberprzemoc i wie, co ono oznacza. Pozostała część młodzieży miała trudności w jednoznacznym zdefiniowaniu tego słowa (częściej mężczyźni niż kobiety). Analizując problem cyberprzemocy, można wysnuć kilka zasadniczych wniosków. Po pierwsze można powiedzieć, że korzystanie z Internetu oraz z urządzeń mobilnych dla wielu uczniów staje się przyczynkiem do podejmowania zachowań cyberprzemocowych. Natężenie uwikłania w cyberprzemoc (bycie sprawcą i ofiarą) w dużej mierze zależy od rodzaju przemocy z wykorzystaniem Internetu. Najczęstszą formą cyberprzemocy, której doświadczają uczniowie, a także ta, której sami używają wobec innych, jest tzw. „hejtowanie”, czyli otrzymywanie/umieszczanie obraźliwych wiadomości, wpisów na czatach, forach, portalach społecznościowych: 49% uczniów doświadczyła tego rodzaju przemocy, zaś 45,5% młodzieży przyznała się do samego „hejtowania”. 68,4% uczniów przyznało, że ktoś robił zdjęcia bądź filmy z udziałem ucznia, jednakże nie miał na to zezwolenia. 23,7% młodzieży przyznało, że robiono im zdjęcia bądź filmy i zamieszczano

je w Internecie, w celu ośmieszenia innej osoby. 30% młodzieży zadeklarowało, że ktoś podszywał się pod nich i dokonywał negatywnych wpisów, wysyłał smsy, korzystał bez ich zgody ze skrzynki email oraz kont na portalach społecznościowych. Co dziesiąty badany uczeń doświadczył ostrej formy cyberprzemocy, jaką jest bycie prowokowanym i atakowanym przez innych, z jednoczesnym dokumentowaniem i upublicznieniem całego zdarzenia (9,6).

Analizując odsetek osób przyznających się do bycia sprawcą aktów cyberprzemocy okazuje się, że 49,7% młodzieży przyznaje się do robienia innym uczniom zdjęć bez ich pozwolenia, a 45,5% dokonuje obraźliwych wpisów w Internecie

i na forach internetowych. Co piąty badany uczeń zadeklarował, że podszywał się pod kogoś w Internecie, a nieco ponad co dziesiąta badana osoba przyznała się do prowokowania lub atakowania innych uczniów z jednoczesnym dokumentowaniem zdarzenia za pomocą filmu lub zdjęć (11,3%), a także publikowania czyichś zdjęć bądź filmów bez pozwolenia tej osoby i w celu jej ośmieszenia (16%).

Badania przeprowadzone wśród gdyńskiej kadry nauczycieli pokazują, że zjawisko cyberprzemocy jest istotnym problemem polskich szkół (82,3%), szkół w Gdyni (66,6%) oraz szkoły, w której uczy odpowiadający na pytania nauczyciel (41,8%). Ponad połowa nauczycieli biorących udział w badaniu przyznała, że w ciągu

ostatnich 5 lat problem cyberprzemocy zwiększył swoją intensywność. Przeciwnego zdania było jedynie 4,4% nauczycieli. Kiedy zapytano nauczycieli o to, czy oni sami spotkali się z przypadkami cyberprzemocy wśród uczniów okazało się, że wielokrotność występowania takich sytuacji podkreśla 7,9% nauczycieli w perspektywie całego życia oraz 8,5% w ciągu ostatniego roku. Sporadyczne spotkanie zjawiska, w obu perspektywach czasowych (w życiu i w ciągu ostatniego roku), deklaruje nieco ponad połowa badanych nauczycieli. Z przeprowadzonych badań wynika, że około 1/3 gdyńskich nauczycieli przyznała, że nigdy nie spotkała się z aktami cyberprzemocy wśród uczniów, zarówno w życiu, jak i w ciągu ostatniego roku szkolnego. Badania przeprowadzone wśród 1325 gdyńskich nauczycieli wykazały, że postrzeganie skali zjawiska cyberprzemocy przez kadrę pedagogiczną jest zupełnie inne niż samych uczniów. Ogólnie rzecz ujmując nauczyciele o wiele częściej niż sami uczniowie wskazują na akty cyberprzemocy.

Tabela nr 3. Czy spotkał/a się Pan/i z przypadkami cyberprzemocy wśród uczniów w szkole, w której aktualnie Pan/i pracuje - KADRA	Kiedykolwiek w życiu		W ciągu ostatniego roku szkolnego	
	N	%	N	%
tak, spotkałem/am się wielokrotnie	100	7,9	69	8,5
tak, spotkałem/am się ale sporadycznie	687	54,1	482	59,1
nie, nigdy nie spotkałem się z przypadkami cyberprzemocy wśród uczniów	482	38,0	264	32,4
Ogółem	1269	100,0	815	100,0

Nauczycieli, którzy w ciągu ostatniego roku szkolnego spotkali się z przypadkami cyberprzemocy zapytano o to, czy poinformowali oni kogoś innego o zaistniałym wydarzeniu. Jak się okazuje, niespełna połowa badanych nauczycieli (43,6%) poinformowała zarówno dyrektora szkoły, jak i wychowawcę oraz psychologa/pedagoga, zaś 11,9% kadry nie poinformowała o występującej cyberprzemocy nikogo. Badania prowadzone w związku ze zjawiskiem cyberprzemocy w Gdyni dowodzą, że prawie $\frac{3}{4}$ nauczycieli wskazuje na funkcjonowanie jasnych zasad postępowania w sytuacji wystąpienia cyberprzemocy wśród uczniów (74,5%),

zaś 87,6% nauczycieli deklaruje, że wiedzieliby, co robić w sytuacjach występowania wśród uczniów problemu cyberprzemocy.

Jednolitość odpowiedzi uczniów i nauczycieli dotyczy tego, kto może stać się ofiarą cyberprzemocy. Obie grupy jasno wskazują, że cyberprzemoc może dotknąć każdego ucznia (ok. 50% odpowiedzi) bądź osób z niską samooceną, tzw. „lizusów” oraz uczniów ukazujących swoją bezradność czy osób nieśmiałych.

Tabela nr 5. Kto Pana/i zdaniem może stać się ofiarą cyberprzemocy?	nauczyciele		uczniowie	
	N	%	N	%
każdy może stać się ofiarą CYBERPRZEMOCY	732	55,4	396	45,6
osoba z niską samooceną	675	51,1	380	43,8
tzw. „lizus”, „skarżypyta”	381	28,8	313	36,1
osoba ukazująca swoją bezradność	564	42,7	165	19,0
osoba nieśmiała	416	31,5	203	23,4
osoby wyróżniające się wyglądem	177	13,4	191	22,0
osoba unikająca wysiłku fizycznego, mająca słaby rozwój fizyczny	153	11,6	150	17,3
osoby ciche, spokojne	107	8,1	109	12,6
osoby wyróżniające się charakterem	84	6,4	59	6,8
osoba dobrze ucząca się	58	4,4	50	5,8
osoba niepełnosprawna	57	4,3	86	9,9
osoba unikająca niebezpiecznych zabaw	42	3,2	47	5,4
osoby czytające dużo książek	11	0,8	31	3,6
ktoś inny, kto?	17	1,3	-	-

Zupełnie odmienne postrzeganie tego zjawiska mają osoby/institucje, do których uczeń/nauczyciel zwróciłby się o pomoc w sytuacji cyberprzemocy. W przypadku uczniów, osobami godnymi zaufania są przede wszystkim rodzice (70%) oraz koledzy i koleżanki (56%), w dalszej kolejności wychowawcy szkolni (35%), policja (33%) oraz pedagog czy psycholog szkolny (30%). W przypadku nauczycieli jest to przede wszystkim pedagog szkolny (68%), dyrektor szkoły, a w dalszej kolejności rodzic (60%).

Tabela nr 6. Do kogo Pan/i zwrócił/a/by się gdyby doświadczył/a zachowań związanych z cyberprzemocą?	kadra		uczniowie	
	N	%	N	%
do szkolnego pedagoga/psychologa	891	68,1	266	30,4
do dyrektora szkoły	791	60,5	125	14,3
do rodziców/opiekunów prawnych	773	59,1	617	70,5
do wychowawcy/nauczyciela	720	55,0	307	35,1
na policję	517	39,5	285	32,6
do specjalistycznej poradni dla osób doświadczających cyberprzemocy	334	25,5	140	16,0
do przyjaciela/kolegi/koleżanki	127	9,7	493	56,3
zadzwoń/abym na specjalny numer telefonu zaufania	109	8,3	120	13,7
do innych członków rodziny niż rodzice/opiekunowie prawni	74	5,7	190	21,7
do księdza	39	3,0	101	11,5
do kuratorium oświaty/wydziału edukacji	51	3,9	59	6,7
do innych osób,	13	1,0	53	6,1
do nikogo bym się nie zwrócił/a	7	0,5	139	15,9

Gdyńskie badania odnoszące się do zjawiska cyberprzemocy prowadzone wśród uczniów oraz wśród nauczycieli wskazują, że prawie połowa uczniów (49,9%) i nauczycieli (43,3%) uczestniczyła kiedykolwiek na terenie szkoły w spotkaniach/lekcjach/konferencjach poświęconych zjawisku cyberprzemocy. Uczniowie płci męskiej są mniej chętni do tego rodzaju zajęć (43,6%) niż kobiety (27,1%). Wyższą niechęć przejawiają również uczniowie szkół ponadpodstawowych (43,8%) niż gimnazjalnych (28,1%) czy podstawowych (26,4%).

Tabela nr 7. Czy uważa Pan/i, że zajęcia poświęcone zjawisku cyberprzemocy powinny być przeprowadzone w Pana/i szkole?	kadra		uczniowie	
	N	%	N	%
zdecydowanie nie	36	2,8	84	9,6
raczej nie	55	4,2	217	24,8
raczej tak	595	45,8	294	33,6
zdecydowanie tak	553	42,6	198	22,6
trudno powiedzieć	59	4,5	82	9,4
Ogółem	1298	100,0	875	100,0

Podczas prowadzenia badań wśród gdyńskich uczniów i nauczycieli zapytano obie badane grupy o kilka możliwych rozwiązań. Uzyskane wyniki w sposób jednoznaczny wskazują, iż w opinii nauczycieli powinno się w Gdyni stworzyć oficjalny i obowiązujący wszystkich program przeciwdziałania cyberprzemocy wśród uczniów (83,7%). 79,1% uczniów jest przeciwna wprowadzeniu rozwiązania polegającego na całkowitym zakazie korzystania z telefonów komórkowych na terenie szkoły.

	Powinno się w Gdyni stworzyć oficjalny i obowiązujący wszystkich program przeciwdziałania cyberprzemocy wśród uczniów		Dobrym pomysłem byłoby wprowadzenie bezwzględnego zakazu korzystania z telefonu komórkowego na terenie Twojej szkoły?	
	N	%	N	%
zdecydowanie nie	33	2,5	438	50,1
raczej nie	102	7,8	254	29,0
raczej tak	587	44,6	84	9,6
zdecydowanie tak	514	39,1	44	5,0
trudno powiedzieć	79	6,0	55	6,3
Ogółem	1315	100,0	875	100,0

3. Profilaktyka cyberprzemocy

Przeciwdziałanie każdej formie przemocy (nie tylko cyberprzemocy) jest skuteczne pod warunkiem skierowania działań profilaktycznych do trzech grup: rodziców, nauczycieli i dzieci. Jak pokazują wyniki badań, cyberprzemoc wykracza o wiele dalej niż przestrzeń szkoły. Najczęściej występuje po godzinach lekcyjnych i z komputerów domowych, dlatego konieczny jest wspólny wysiłek wymienionych wyżej grup (Kraft, Wang, 2009). Szkoły mogą niechętnie podejmować walkę z cyberprzemocą, zasłaniając się argumentem, że do ataku nie doszło na terenie szkoły. Poczucie anonimowości i brak reakcji ze strony instytucji są elementem wzmacniającym przekonanie sprawców, że nie poniosą odpowiedzialności za własne działania (Shariff, 2008). Zalecenie ścisłego współdziałania rodziców i szkoły w zakresie przeciwdziałania cyberprzemocy jest także postulowane w wielu zachodnich programach profilaktycznych (Kraft, Wang, 2009). Badanie przeprowadzone przez Bersona i in. (2002) ujawniło, że gdy nauczyciele, rodzice, opiekunowie lub inne osoby, rozmawiają z dorastającymi dziewczętami na temat konsekwencji cyberprzemocy oraz kontrolują korzystanie z Internetu, zmniejsza się skłonność do krzywdzenia innych w cyberprzestrzeni. Słabsza kontrola rodzicielska sprzyja nasileniu wiktyimizacji w Internecie (Ybarra, Mitchell, 2007).

3.1 Rola rodziców w walce z cyberprzemocą

Rola rodziców w walce z przemocą cyfrową jest bardzo znacząca. Nie może ograniczać się tylko do działań pomocowych, zwłaszcza gdy ofiarą staje się własne dziecko. Należy pamiętać, że wychowanie to proces i odgrywa niebagatelną rolę w radzeniu sobie dziecka z problemami.

Co mogą zrobić rodzice:

1. Nauczyć się rozpoznawać zły stan emocjonalny dziecka i adekwatnie reagować. Ofiary przemocy często kamuflują swoje problemy, gdyż obawiają się reakcji otoczenia (dorosłych). Należy stworzyć klimat, ułatwić dziecku dzielenie się swoimi problemami. Należy nauczyć się autentycznie skupiać na rozmowie z dzieckiem, nie oceniając, nie diagnozując, słuchając, okazując troskę, pytając o oczekiwania dziecka, mówiąc, co rodzice zamierzają zrobić. Należy pamiętać, że dziecko może być zarówno ofiarą jak i sprawcą cyberprzemocy.

2. Edukować medialnie. Należy też zmniejszać przepaść cyfrową pomiędzy rodzicami a dziećmi i rozmawiać na temat dobrych i złych stron Internetu.
3. Uczyć tolerancji i szacunku wobec innych (nawet tych, z których poglądami się nie zgadzamy. Świat jest różnorodny, czy tego chcemy czy nie. Należy przekształcać swoją rzeczywistość według naszych wartości, mając równocześnie na względzie, że nasza wolność kończy się tam, gdzie zaczyna się wolność innych). Tak jak w codziennym życiu obowiązują nieformalne zasady etyczne, regulujące nasz stosunek do innych osób, tak kontakt online nie zwalnia ze stosowania tych samych reguł.
4. Zaangażować się w życie dziecka online. Dowiedzieć się, co robi w Internecie. Niech dziecko wie, że rodzic jest obecny w jego życiu, słucha i w razie problemów może na rodzica liczyć. Nie należy bać się pytać dziecka o jego aktywność w sieci, o to, jakie strony odwiedzało, czy czegoś ciekawego się dowiedziało, czy zdarzyło się coś, co sprawiło mu radość lub przykrość.
5. Odwiedzać strony internetowe, które są popularne wśród młodzieży (np. strony społecznościowe), aby zobaczyć z czym spotykają się nastolatki w sieci.
6. Informować dzieci, aby nigdy nie podawały osobistych informacji w Internecie (np. ich imion i nazwisk, adresów, numerów telefonów, nazwy szkoły lub numerów kart kredytowych).
7. Poinformować, że nigdy nie powinni się zgodzić na spotkanie twarzą w twarz z kimś poznanym w Internecie.
8. Komunikować, jakie są konsekwencje łamania reguł społecznych w Internecie (konsekwencje osobiste i prawne, podać przykłady takich sytuacji).
9. Ustawić komputery w jak najbardziej publicznym miejscu w domu lub szkole, co utrudni nastolatkom możliwość ukrycia się i sprawi wrażenie, że działa kontrola społeczna.
10. Mówić i wyjaśniać młodzieży, jakie są konsekwencje cyberprzemocy i że jest ona nie do zaakceptowania.
11. Wyjaśnić, że młodzież stosuje cyfrową przemoc dlatego, że ma złudne poczucie anonimowości i braku odpowiedzialności. Poinformować, że osoby w sieci nigdy nie są anonimowe (korespondencję zawsze można prześledzić, znaleźć, a winnego ukarać).
12. Mówić o tym, jak reagować, gdy jest się świadkiem lub ofiarą cyberprzemocy.

13. Kontakt z www.cyberprzemocgdynia.pl - projekt stowarzyszenia In gremio, współfinansowany ze środków Gminy Miasta Gdyni.

3.2 Rola szkoły w walce z cyberprzemocą

Ważną kwestią jest wysłanie przez szkołę jasnego komunikatu na temat jej stosunku do cyberprzemocy. W tym celu przydatne jest postawienie następujących pytań:

- Jak bardzo poważnym problemem jest dla szkoły cyberprzemoc?
- Co szkoła robi, by przeciwdziałać cyberprzemocy?
- Co w tym zakresie robią uczniowie?
- Co w tym zakresie robią rodzice?
- Co w tym zakresie robią nauczyciele i pozostały personel?
- Kto jest osobą oddelegowaną przez szkołę „do kontaktu” w razie zaistnienia problemu?
- Jakie zdarzenia spełniające definicję cyberprzemocy najczęściej są notowane?

(opracowano na podstawie National Crime Prevention Council)

3.2.1. Prewencja w szkole

Skuteczna profilaktyka w szkole powinna przejawiać się w wielotorowym, nieokazjonalnym działaniu.

1. Każda szkoła powinna wypracować politykę reagowania w sytuacji zaistnienia cyberprzemocy. Polityka ta powinna być rygorystycznie wdrażana i regularnie weryfikowana w zależności od potrzeb.
2. Egzekwowanie zadośćuczynienia wobec ofiary cyberprzemocy.
3. „Warsztaty na okrągło”. Najbardziej efektywne działanie prewencyjne polega na pracy nad wzrostem kompetencji społecznych (umiejętności interpersonalnych, empatii) uczniów.
4. Wykorzystanie potencjału uczniów do rówieśniczego wsparcia i kierowania koleżanek i kolegów, którzy znaleźli się w trudnej sytuacji, do pedagoga lub psychologa szkolnego. Uczniowie, którzy w badaniach deklarują posiadanie kolegów cechujących się troskliwością, zaufaniem i gotowością do pomocy, rzadziej skłaniają się do stosowania cyberprzemocy (Williams, Guerra, 2007).
5. Skuteczny przepływ informacji: rodzice-szkoła-rodzice.

6. Podejmowanie dyskretnych, a zarazem skutecznych działań, po uprzednim skonsultowaniu się z uczniem – ofiarą cyberprzemocy i zapoznaniu się z jego oczekiwaniami.
7. Kształtowanie „cyfrowej obywatelskości”. Podnoszenie świadomości uczniów na temat bezpieczeństwa w sieci, konsekwencji cyberprzemocy dla ofiar i sprawców, informowanie, w jaki sposób cyberprzemoc może wpływać na reputację sprawcy, jego relację z innymi, konsekwencje prawne, a nawet perspektywę zatrudnienia w przyszłości. Strategie przeciwdziałania cyberprzemocy powinny być wbudowane w programy nauczania (np. w ramach zajęć z informatyki konieczne jest przedstawienie uczniom zasad tzw. „netykiety” – nieformalnego kodeksu postępowania w Internecie).
8. Szkolenia rady pedagogicznej w zakresie zjawiska cyberprzemocy.
9. Instruowanie uczniów, aby nie powielali, nie udostępniali krzywdzących treści, zgłaszali dorosłym i w miarę możliwości sami je usuwali.
10. Zorganizowanie dnia bezpiecznego korzystania z Internetu, podczas którego uczniowie będą spotykać się z psychologami, przedstawicielami prawa, dostawcami usług internetowych oraz specjalistami w zakresie informatyki i bezpieczeństwa cyfrowego (można wykorzystać potencjał lokalnych firm technologicznych). Proponowana forma to minikonferencja z aktywnym udziałem przedstawicieli uczniów.
11. Nieanonimowy dostęp do szkolnych komputerów, umieszczenie ich w miejscach, dających użytkownikowi poczucie kontroli społecznej, przy zachowaniu dyskrecji korespondencji. Chodzi o to, by uczniowie mieli poczucie, że w razie zaistnienia sytuacji cyberprzemocy, sprawca zostanie szybko zidentyfikowany.
12. Umieszczenie wyraźnych zasad pracy w Internecie przy każdym szkolnym komputerze.
13. Informowanie ucznia, że sam ma duży wpływ na wzrost własnego bezpieczeństwa w sieci.
14. Wyznaczenie osoby z personelu szkolnego, która będzie udzielać wskazówek, co należy robić, gdy pojawi się problem cyberprzemocy (konsultacje dla uczniów, rodziców i nauczycieli).
15. Kształtowanie wśród starszych uczniów mody na rolę opiekuna i mentora wobec młodszych, mniej doświadczonych kolegów-użytkowników Internetu. W historii resocjalizacji znaczenie tak zwanych „braci monitorów” było nie do przecenienia.
16. Szkoła powinna informować i zachęcać rodziców do efektywnego monitorowania zachowań dziecka i prowadzenia z nim rozmów na temat cyberprzemocy (zjawisko występuje często po lekcjach).

17. Podjęcie współpracy z lokalnymi podmiotami (do decyzji Rady Pedagogicznej i w porozumieniu z Radą Rodziców) na rzecz poprawy bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni. Każda dobra i zgodna z prawem propozycja poprawy bezpieczeństwa w sieci, zaproponowana przez lokalną instytucję (np. lokalną firmę), jest godna rozważenia i realizacji.

3.3. W jaki sposób pomóc dziecku, gdy staje się ofiarą cyberprzemocy?

Kluczowe znaczenie w sytuacji wystąpienia cyberprzemocy może mieć szybkość działania. Dziecko powinno wiedzieć, że może i powinno zgłaszać każdy problem osobie dorosłej.

1. Konieczne jest udzielenie bezwzględnego wsparcia – należy być osobą godną zaufania, stworzyć klimat do zwierzeń. Im większa wiedza na temat przemocy w sieci, tym skuteczniejsza będzie pomoc.
2. Należy nauczyć dziecko, aby nie odpowiadało na raniące wiadomości, przekonać, że nadawca właśnie tego chce. Odpowiedź oznacza, że krzywdzący komunikat zmartwił, zabolął i zdenerwował, zatem spełnił swoje zadanie. Odpowiedź przekona sprawcę, że adresat uwierzył w przykre informacje i się nimi przejmuje. Taki właśnie cel ma każdy, kto stosuje cyberprzemoc.
3. Konieczne jest rejestrowanie każdej formy ataku na dziecko (zachowywanie komunikatów SMS, MMS, kopiowanie wiadomości w sieci, zapisywanie obraźliwych fotomontaży, memów itp. Dowody takich nadużyć będą przydatne podczas ewentualnego dochodzenia).
4. Należy pokazać, w jaki sposób zablokować wiadomości od nadawcy, lub jak je usunąć bez czytania. Trzeba także zgłosić problem administratorowi strony lub operatorowi sieci telefonii komórkowej.
5. Należy uświadomić dziecko, że nie powinno szukać zemsty na sprawcy (rewanż może nasilić działania, wymknąć się spod kontroli i doprowadzić do katastrofalnych konsekwencji).
6. Dziecko powinno wiedzieć, że może zgłaszać przypadki zastraszania i mobbingu do dostawców usług internetowych i moderatorów stron (należy pokazać, jak to zrobić lub zrobić to samemu).
7. Konieczne jest poinformowanie dziecka, aby nikomu poza rodzicami, nie zdradzało haseł dostępu do własnych kont.

8. Należy też mówić dziecku, że to nie jego wina, iż stał się ofiarą cyberataku. Niektórzy nastolatkwie żywią przekonanie, że są prześladowani z powodu swojej aktywności w sieci. Obawiają się, że ujawnienie dorosłym tego faktu obróci się przeciwko nim samym, np. w postaci ograniczenia uprawnień do korzystania z Internetu, telefonu komórkowego. Mogą obawiać się także eskalacji działań sprawcy, jeśli ujawnią problem.
9. Jeżeli komunikaty otrzymywane przez dziecko mają charakter gróźb lub molestowania seksualnego, należy powiadomić policję.

4. Realizacja programu przeciwdziałania cyberprzemocy

Aby myśleć o skutecznym rozwiązywaniu problemów cyberprzemocy, Gmina Miasta Gdyni zapewnia zaplecze instytucjonalne, zajmujące się prewencją i interwencją w przypadku zaistnienia problemu.

4.1. Zasoby gminy w przeciwdziałaniu cyberprzemocy

- **Szkoły** - szkoła ma obowiązek natychmiast reagować na wszelkie przejawy cyberprzemocy. Procedury, jakie zastosuje muszą być spójne, sprawiedliwe i adekwatne do przewinienia. Szkoła zapewnia pomoc psychologiczną, wsparcie dyrektora, wychowawcy oraz pozostałej kadry pedagogicznej.

- **Zespół Placówek Specjalistycznych** – misją ZPS jest pomoc dzieciom i rodzinom w realizacji podstawowych funkcji rodziny, poprzez działania o charakterze opiekuńczo-wychowawczym, diagnostycznym, terapeutycznym, edukacyjnym, a także przeciwdziałanie przemocy. W zakresie pomocy związanej z wszelkimi przejawami cyberprzemocy, można kontaktować się bezpośrednio z funkcjonującym w strukturze ZPS **Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej**, który całodobowo świadczy pomoc psychologiczną. Wspiera osoby dorosłe oraz dzieci, będące w trudnej sytuacji, na skutek nagłych, często traumatycznych zdarzeń, powodujących ryzyko załamania funkcjonowania psychicznego, zawodowego oraz społecznego. Ośrodek pełni również funkcję informacyjną, dotyczącą możliwości skorzystania z oferty pomocy innych, współpracujących z nim instytucji. Kontakt z Ośrodkiem możliwy jest przez siedem dni w tygodniu, przez całą dobę pod numerem telefonu **58 622 22 22**.

- **Wydział Edukacji** – osoby zatrudnione w strukturze Urzędu Miasta Gdyni, przeszkolone z zakresu przeciwdziałania agresji i przemocy.
- **Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (MOPS)** - Zadaniem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej jest pomoc mieszkańcom, którzy nie są w stanie samodzielnie pokonać trudnych sytuacji życiowych. Ośrodek organizuje i koordynuje całość działań na rzecz osób potrzebujących wsparcia w Gdyni.
- **Policja** – zadaniem Policji jest przyjmowanie zawiadomień o przestępstwach i wykroczeniach, prowadzenie postępowań przygotowawczych i wszczynanie procedur prawnych.
- **Straż Miejska** – rolą Straży Miejskiej jest przeciwdziałanie patologiom społecznym poprzez zbieranie i przekazywanie informacji uprawnionym podmiotom, udzielanie pomocy i asystowanie podczas interwencji. Dodatkowo Straż Miejska zajmuje się monitoringiem środowisk uwikłanych w przemoc oraz prowadzeniem programów profilaktyczno-edukacyjnych, poprzez udzielanie wsparcia logistycznego.
- **Ośrodek Psychologiczno-Pedagogiczny RAZEM** - prowadzony przez stowarzyszenie In gremio i współpracujący z Gminą Miasta Gdyni, jest niepubliczną poradnią psychologiczno-pedagogiczną o uprawnieniach poradni publicznej. Ośrodek zajmuje się rozwiązywaniem wielu problemów życiowych, wychowawczych i zawodowych. Prowadzi działalność diagnostyczną, terapeutyczną, szkoleniową, profilaktyczną oraz informacyjną. Oferta RAZEM skierowana jest do odbiorców indywidualnych (uczniowie, rodzice, nauczyciele, pedagodzy, psychologowie) oraz instytucji oświatowych.
- **Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień** - Misją OPiTU jest inicjowanie i realizowanie profesjonalnych oddziaływań służących profilaktyce oraz terapii uzależnień. Oprócz działań nakierowanych na kwestie uzależnień, odpowiedzialny jest za przeciwdziałanie przemocy w każdej jej postaci, udzielanie bezpłatnych konsultacji i porad, w tym porad prawnych.
- **Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne** - w Gdyni działają trzy poradnie: Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 1, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 2 oraz Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 3. Placówki dokładają wszelkich starań, by jak najlepiej służyć wsparciem, wiedzą i umiejętnościami osobom, potrzebującym pomocy psychologiczno- pedagogicznej: dzieciom, młodzieży, rodzicom

i nauczycielom. Poradnie są także placówkami, które wspierają działania rodziców, opiekunów (nauczycieli, wychowawców) i stwarzają warunki do wszechstronnego rozwoju intelektualnego i osobowościowego dzieci i młodzieży.

- **organizacje pozarządowe** – nie są organami lub jednostkami podległymi administracji publicznej (rządowej i samorządowej), a ich działalność nie jest nastawiona na osiągnięcie zysku. To tzw. „trzeci sektor”. W Gdyni działa Gdyńskie Centrum Organizacji Pozarządowych, współfinansowane ze środków miejskich. Jednostka odpowiedzialna jest za współpracę z sektorem pozarządowym. Centrum powstało jako jednostka miejska w 1996 roku i jest to miejsce, w którym można uzyskać niezbędne informacje na temat działalności wszystkich stowarzyszeń i fundacji zlokalizowanych w mieście. Wykaz wszystkich organizacji pozarządowych znajduje się także na stronie: www.gdyniapozarzodowa.pl oraz w ogólnopolskiej bazie pod adresem: www.ngo.pl

4.2. Cele główne i szczegółowe projektu przeciwdziałania cyberprzemocy

Cel główny projektu

Wdrożenie skutecznych rozwiązań w obszarze walki z cyberprzemocą wymaga szerokiej kampanii informacyjnej, która ma zwiększyć poziom wiedzy każdej potencjalnej ofiary cyberprzemocy o formie i miejscach, w których może uzyskać niezbędną pomoc. Program ma także na celu popularyzowanie wiedzy o cyberprzemocy w taki sposób, aby każdy świadek występowania tego zjawiska, wiedział jak zareagować, by nie dopuścić do eskalacji problemu oraz efektywnie pomóc ofierze.

Cele szczegółowe:

Cel szczegółowy 1:

Wzrost świadomości zagrożeń, wynikających z umieszczania w cyberprzestrzeni treści, mogących naruszać dobro i godność innych osób.

Kierunki działań:

1. Diagnoza i monitoring występowania zjawiska cyberprzemocy, opracowanie i wdrożenie narzędzi/metod badawczych, służących pogłębieniu wiedzy o specyfice zjawiska występującego na terenie Gdyni.
2. Analiza istniejących oraz stworzenie nowych kompendiów wiedzy dla uczniów, rodziców, nauczycieli, dyrektorów placówek oświatowych i opiekuńczo-wychowawczych (dziennych i całodobowych), w zakresie zjawiska cyberprzemocy.
3. Upowszechnienie wiedzy z zakresu cyberprzemocy w postaci platformy internetowej, kampanii społecznych, konferencji, lokalnych debat i konkursów.
4. Cykliczne i planowe podnoszenie poziomu wiedzy z zakresu zjawiska cyberprzemocy wśród specjalistów (psychologów, psychoterapeutów, pedagogów), nauczycieli, uczniów i rodziców.

Zakładane rezultaty:

1. Realizacja badań, opracowywanie i upowszechnianie wyników.
2. Opracowywanie i aktualizacja materiałów informacyjnych i edukacyjnych na temat zjawiska cyberprzemocy.
3. Stworzenie platformy internetowej, integrującej wiedzę i zasoby dotyczące cyberprzemocy.
4. Realizacja kampanii społecznych, konferencji, lokalnych debat i konkursów w zakresie cyberprzemocy.
5. Przeprowadzenie cyklu szkoleń z zakresu cyberprzemocy wśród nauczycieli, uczniów i rodziców.

Cel szczegółowy 2:

Harmonizowanie współpracy instytucji i organizacji działających na rzecz dzieci, młodzieży oraz ich rodzin.

Kierunki działania:

1. Budowanie gdyńskiej koalicji na rzecz rozwiązywania problemu cyberprzemocy i jej funkcjonowanie.
2. Stworzenie mapy zasobów oraz potrzeb instytucjonalnego wsparcia osób uwikłanych w cyberprzemoc i jej upowszechnienie.

Zakładane rezultaty:

1. Funkcjonowanie gdyńskiej koalicji na rzecz przeciwdziałania cyberprzemocy.
2. Opracowanie spójnego dokumentu, będącego aktualną mapą zasobów i potrzeb instytucjonalnego wsparcia osób uwikłanych w cyberprzemoc.
3. Opracowanie i wdrożenie podręcznika, poświęconego psychologicznemu wspieraniu osób uwikłanych w cyberprzemoc.

4.3. Realizatorzy zadań

Działania w ramach programu realizowane będą przez Urząd Miasta Gdyni, jednostki organizacyjne samorządu lokalnego: placówki oświatowe, świetlice socjoterapeutyczne, placówki opiekuńczo – wychowawcze dzienne i całodobowe, Zespół Placówek Specjalistycznych, Pomorski Park Naukowo-Technologiczny, Policję, organizacje pozarządowe, partnerów indywidualnych i biznesowych.

4.4. Finansowanie Programu

Program finansowany będzie ze środków własnych, pochodzących z budżetu Miasta Gdyni. Przewiduje się również aplikowanie o środki ze źródeł zewnętrznych, m.in. w ramach ogłaszanych konkursów z budżetu państwa oraz pochodzących ze środków UE.

4.5. Koordynacja, monitoring i ewaluacja

Koordynatorem programu jest Wydział Edukacji Urzędu Miasta. Monitoring będzie polegał na zbieraniu i analizowaniu danych, dotyczących zrealizowanych zadań w ramach przedmiotowego programu, we współpracy z podmiotami zaangażowanymi w jego realizację. Monitorowanie programu umożliwi bieżącą informację na temat realizacji zadań, ocenę stopnia osiągnięcia rezultatów, aktualną identyfikację problemów oraz weryfikację założonych celów. Pod koniec realizacji programu, zostanie on poddany ewaluacji przez niezależny podmiot zewnętrzny. Badanie dostarczy danych do opracowania programu na kolejny okres, zbada jego oddziaływanie i efekty.

5. Konsekwencje prawne dla sprawców cyberprzemocy

W dniu 6 czerwca 2011 r. weszła w życie zmiana do ustawy Kodeks karny, (Dz. U. z 2011 r. nr 72, poz. 381, uznająca zjawisko cyberprzemocy w Polsce za czyn zabroniony, który podlega karze na podstawie art. 190 a k.k.

§ 1. Kto przez uporczywe nękanie innej osoby lub osoby jej najbliższej wzbudza u niej uzasadnione okolicznościami poczucie zagrożenia lub istotnie narusza jej prywatność, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto, podszywając się pod inną osobę, wykorzystuje jej wizerunek lub inne jej dane osobowe w celu wyrządzenia jej szkody majątkowej lub osobistej.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 4. Ściganie przestępstwa określonego w § 1 lub 2 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

6. Zalecenia i propozycje

- Wdrożenie w poszczególnych szkołach rozwiązań, zmierzających do uregulowania kwestii korzystania z telefonu komórkowego przez uczniów i nauczycieli.
- Opracowanie modułu szkoleniowego dla uczniów w zakresie problemu cyberprzemocy oraz odpowiedzialnego korzystania z telefonów komórkowych i włączenie w ten moduł rodziców.
- Próba realizacji programu pilotażowego szkoły wolnej od cyberprzemocy.
- Specjalistyczne spotkania i warsztaty dla rodziców w zakresie informacji o problemie cyberprzemocy i nadmiernego korzystania z telefonów komórkowych.
- Zawiązanie gdyńskiej koalicji na rzecz rozwiązywania problemu cyberprzestępcy w szkole.
- Prowadzenie w szkołach autorskich programów i projektów, zmierzających do odpowiedzialnego korzystania z telefonu komórkowego.

Podsumowanie

Świat nowych technologii rewolucjonizuje codzienne życie. Szybkie przetwarzanie danych pozwala na dokonywanie skomplikowanych diagnoz i analiz, na podstawie których dokonywane są decyzje, kształtujące otaczającą nas rzeczywistość. Medycyna, energetyka, transport, czy bezpieczeństwo to obszary, których niezwykle dynamiczny rozwój jest możliwy jedynie dzięki szybkim procesom obliczeniowym.

Wśród ważnych udogodnień obszaru nowych technologii jest powszechnie dostępny Internet, pozwalający na niezwykle sprawne komunikowanie się ze sobą i wymienianie informacjami. Jeszcze kilka lat temu Internet dostępny był przede wszystkim w domowych komputerach stacjonarnych i w miejscach pracy, dziś zdolność łączenia się z „siecią” stała się jedną z podstawowych funkcji telefonów komórkowych. Z jednej strony zmiany te pozwoliły na znaczne podniesienie ilości funkcji urządzeń przenośnych, z drugiej zwiększyły podatność na zagrożenia wynikające z nowych technologii.

W związku z coraz łatwiejszym dostępem do Internetu i popularnością serwisów społecznościowych, coraz częściej występującym problemem jest zjawisko przemocy z użyciem mediów elektronicznych, czyli cyberprzemoc. Miasto Gdynia, wychodząc naprzeciw problemowi i chcąc ograniczyć występowanie oraz skalę problemu, postanowiło wdrożyć działania, mające na celu powstrzymanie sprawców cyberprzemocy, a jej ofiarom umożliwić uzyskanie niezbędnej pomocy.

Priorytetem w walce z cyberprzemocą uznaje się uświadomienie wszystkim użytkownikom nowych technologii, w tym przede wszystkim telefonów komórkowych i mediów społecznościowych, potencjalnych konsekwencji stosowania cyberprzemocy, zarówno w aspekcie prawnym, jak i moralnym. Niezwykle istotne jest także przybliżenie historii osób-ofiar, dla których niepochlebny komentarz zamieszczony w Internecie stał się przyczyną osobistego dramatu, w niektórych przypadkach prowadząc nawet do targnięcia się na swoje życie.

Wdrożenie skutecznych rozwiązań w obszarze walki z cyberprzemocą wymaga także szerokiej kampanii informacyjnej, która ma zwiększyć poziom wiedzy każdej potencjalnej ofiary cyberprzemocy o formie i miejscach, w których może uzyskać niezbędną pomoc. Program ma także na celu popularyzowanie wiedzy o cyberprzemocy tak, aby każdy świadek występowania tego zjawiska, wiedział jak zareagować i by nie dopuścić do eskalacji problemu oraz efektywnie pomóc ofierze.